

компанії як Google, вони відчувають все більше проблем від нетарифних бар'єрів, протекціонізму та бюрократії, яких могло б й не бути.

Назір Разак, голова CIMB Group, другого найбільшого банку Малайзії та молодший брат прем'єр-міністра країни зазначав: «Я завжди вважав, що корисно називати речі своїми іменами. Ми не повинні вселяти марні надії про те, що АЕС колись буде єдиною виробничою базою з вільним рухом товарів і послуг, інвестицій і кваліфікованої робочої сили та вільного руху капіталу».

Зауважимо, незважаючи на значний прогрес і не дивлячись на те, що були досягнуті зниження тарифів в різних країнах АСЕАН, підприємства повинні як і раніше переміщатися враховуючи різні стандарти, які ускладнюють процес реалізації товарів і появу та розвиток нових компаній в регіоні.

Серед країн АСЕАН немає єдиного митного простору. В рамках союзнитва існують спеціальні процедури імпорту та експорту, але у зв'язку з цими процедурами товарам доводиться часто зупинятися в портах і контрольно-пропускних пунктах, поки всі документи не будуть розглянуті і підписані. Це максимізує рівень корупції. Секретаріат АСЕАН домігся певного прогресу. Вони представили єдину митну і транзитну системи в експериментальному вигляді в Малайзії, Сінгапурі й Таїланді, що може сприяти нормалізації процедур для вантажних і автомобільних перевезень. Але лідери бізнесу вважають, що з річним бюджетом в \$ 17 млн. прогрес буде обмеженим. Тим не менш, найбільшою перешкодою для реалізації АЕС може бути протекціонізм.

Отже, видання «Financial Times» містить цінну інформацію, здатну істотно доповнити знання з історії регіональних відносин країн Південно-Східної Азії початку XXI ст. та спрогнозувати розвиток подій у майбутньому. Необхідно зазначити, що редакція «Financial Times» використовує друковане слово, як засіб осмислення і пропаганди ліберальних принципів та вираження суспільної думки. Переважну кількість повідомлень цього видання можна віднести до інформаційних та аналітичних матеріалів. Опрацювання та залучення різних за спрямуванням періодичних видань до джерельної бази дослідження сприятиме подальшому поглибленню вивчення історії зовнішньополітичного курсу США в Азійсько-Тихоокеанському регіоні.

Список використаних джерел

1. Grant J. Top US law firm in Singapore tie-up / Jeremy Grant // March 15, 2015 [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.ft.com/>
2. Noble J. Philippines sells debt at record low cost / Josh Noble // January 8, 2015 [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.ft.com/>
3. Grant J. GM to end Indonesia vehicle manufacturing / Jeremy Grant // February 26, 2015 [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.ft.com/>
4. Donnan S. US takes Indonesia to WTO on import curbs / Shawn Donnan // March 18, 2015 [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.ft.com/>
5. Grant J. Concerns persist over Asian economic bloc / Jeremy Grant // February 19, 2015 [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.ft.com/>
6. Jay Newton-Small. Burma: Burma's the in Seen Visits Washington / Jay Newton-Small // May 20, 2013 [Electronic resource]. – Access mode: <http://swampland.time.com/2013/05/20/burmas-thein-seen-visits-washington/>
7. David Stout. Burma: Washington Condemns Burma's Violent Student Crackdown / David Stout // March 11, 2015 [Electronic

resource]. – Access mode: <http://time.com/3740141/burma-crackdown-student-protests-letpadan/>

8. Emily Rauhala. Philippines: Obama in the Philippines: «Our Goal Is Not to Contain China» / Emily Rauhala // April 28, 2014 [Electronic resource]. – Access mode: <http://time.com/78779/obama-philippines-china>

9. David Stout. The U. S. is finally making a Friend of Vietnam / David Stout // May 22, 2014 [Electronic resource]. – Access mode: <http://time.com/108567/us-vietnam-friendship-alliance-relationship/>

10. David Stout. Top Vietnamese Minister Says It's Time for the U.S. to Drop the Arms Embargo / David Stout // September 25, 2014 [Electronic resource]. – Access mode: <http://time.com/3428729/us-vietnam-china-arms-embargo/>

Podberезnykh I. E., candidate of historical sciences,
Petro Mohyla Black Sea State University (Ukraine, Mykolayiv),
innaevgenivna@mail.ru

Regional relations with the countries of Southeast Asia on the pages of the American edition «Financial Times»: source studies aspect

Analyzed the potential information of the international business newspaper *Financial Times* at the economic and political relations between the USA and South-East Asia during 2010–2015 as a result of thematic content analysis of publications that contain information related to establishing partnerships between countries in connection with the removal of economic embargo and diplomatic leaders visit China's influence as one of the main factors that occasioned the change of political and economic course by British American countries in particular interest analytical review of policy the Obama Administration on Asian countries that shows dramatic changes in the nature of the partnership between USA and ASEAN.

Keywords: Association of Southeast Asian (ASEAN), historical regional, press, regional partnerships, USA.

Подберезных И. Е., кандидат исторических наук, доцент,
Черноморский национальный университет им. Петра Могила
(Украина, Николаев), innaevgenivna@mail.ru

Региональные отношения со странами Юго-Восточной Азии на страницах американского издания «Financial Times»: историко-ведческий аспект

Проанализирован информационный потенциал международной деловой газеты «Financial Times» в исследовании экономических и политических отношений между Соединенными Штатами Америки и странами Юго-Восточной Азии в период 2010–2015 гг. В результате анализа тематического содержания публикаций, в которых содержится информация относительно налаживания партнерских связей между странами в связи со снятием экономических эмбарго и дипломатических визитов лидеров; влияния Китая, как одного из основных факторов, который стал причиной изменения политического и экономического курса азиатскими странами на проамериканский. Особый интерес представляют аналитические обзоры политики администрации Барака Обамы в отношении азиатских стран, что проявляется в кардинальных изменениях в характере партнерства между странами. Они представляют собой анализ того, что США намерены наверстать упущенное в регионе, вероятно, станет зоной противоборства между ними и КНР, которое постепенно набирает силу и все больше распространяет свое влияние. Подавляющее большинство публикаций касались вопросов партнерства США с АСЕАН.

Ключевые слова: Ассоциация стран Юго-Восточной Азии (АСЕАН), исторический источник, пресса, региональное партнерство, «Financial Times», Соединенные Штаты Америки (США).

* * *

УДК 929:351.858(=161.2) В. Менчиць

Гордійчук М. Г.,
аспірант, Київський національний університет
ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ),
myronio1991@gmail.com

ВОЛОДИМИР МЕНЧИЦЬ (1837–1916) І КИЇВСЬКА СТАРА ГРОМАДА

Вісвітлюється участь В. Менчиця в Старій Київській громаді. Подано історіографічний огляд діяльності В. Менчиця, проаналізовано зв'язки із представниками київського громадського руху, його внесок в етнографічні дослідження Південно-Західного відділу Російського географічного товариства. Проведена спроба реконструкції участі В. Менчиця у видавничій діяльності Київської Старої громади. На підставі низки фактів автор захищує В. Менчиця до гуртка українофілів, що у вітчизняній історіографії отримав назву Київська Стара громада. Вагомість постаті В. Менчиця

посеред київських громадівців визначається його причетністю до поширення українофільської літератури через власну мережу книжкових магазинів.

Ключові слова: Стара Київська громада, Володимир Менчиць, Південно-Західний відділ Російського географічного товариства, етнографічний збірник, друкарня.

Постать Володимира Амвросійовича Менчиця (1837–1916) – видатного фольклориста, книгаря і учасника громадівського руху є малознаною у вітчизняній історіографії. М. Грушевський, чим дядьком по материній лінії був В. Менчиць зазначав, що «се був чи не єдиний активний українофіл в сім'ї моєї матері», людина «в широкім значенні слова, з українськими інтересами» [8, с. 120–121]. Завданням даної статті є висвітлення причетності В. Менчиця до діяльності Київської Старої громади, що не знаходило своє відображення в студіях про громадівський рух XIX століття.

Більшість згадок в історіографії імені В. Менчиця пов'язані із згадуванням його внеску у фольклористичний збірник М. Драгоманова, вперше зазначеним самим упорядником [9, с. 14].

Перші згадки біографічного шляху В. Менчиця, знаходимо у невеликому некролозі, котрий в березні 1916 р. розмістила газета «Киевская мысль». Автором некрологу, за дослідженнями С. Панькової, був відомий театрознавець, критик і публіцист В. Чаговець [17, с. 425]. Небіжчика в некролозі названо відомим працівником в галузі народознавства Півдня Росії. Автор ставить В. Менчиця в один ряд із В. Антоновичем та М. Драгомановим за активну участь у роботі по збиранню та документації пам'яток народної творчості. Він вказує, що «його ім'я займає почесне місце серед діячів тоді ще молоді плеяди народолюбців» [27]. Нештатна постійна співробітниця Історичної секції ВУАН Н. Бракер на основі спогадів сучасників написала про нього першу спеціальну розвідку, вперше зазначивши наявність великої етнографічної збірки В. Менчиця поміж матеріалів Етнографічної Комісії ВУАН [2, с. 197]. Ймовірно єдиною спробою опублікувати етнографічні матеріали В. Менчиця була дослідницька робота співробітниці комісії історичної пісенності ВУАН М. Жуковської. Про плани щодо цієї публікації писав М. Грушевський [7, с. 294]. І. Житецький називає В. Менчиця серед представників петербурзької громади поряд з іменами М. Костомарова, Т. Шевченка, В. Білозерського, В. Коховського, М. Стороженка, Я. Кухаренка, Д. Лебединцева, Г. Честахівського та інших [13, с. 93].

Політичні репресії в УРСР на початку 30–х років XX століття привели до закриття гуманітарних інституцій з українознавчим напрямом ВУАН. Ім'я В. Менчиця залишилось на десятиліття поза увагою дослідників. З нагоди 50–річчя з дня смерті в журналі «Народна творчість та етнографія» вийшла замітка про В. Менчиця. Її автор Л. Стеценко стверджує, що за життя В. Менчиця ніхто не поцікавився ні його біографією, ні зв'язками із видатними людьми, ні його внеском у фольклористику [21, с. 87]. В іншій публікації автор констатує необхідність студій про життя, наукову діяльність та спадщину В. Менчиця [22, с. 135]. Заклик Л. Стеценка так і не став у радянський період поштовхом до окремих студій про В. Менчиця.

Серед сучасних публікацій, на нашу думку, слід звернути увагу на аналіз світогляду В. Менчиця Л. Ушкаловим, котрий пише про своєрідне «сковоридинство», що домінує у його світосприйнятті і проявляється у пієтети до природи, християнському моральному ригоризмі

та прагненні «визволити духа з-під влади тіла» [26, с. 55]. Єдиною сучасною розвідкою про В. Менчиця можна вважати відомості про нього в монографії «Я був їх старший син (рід Михайла Грушевського)». В ній вперше було введено до наукового обігу інформацію, що була виявлена в метричних книгах та клірикових відомостях Михайлівської церкви містечка Вчорайше Сквирського повіту Київської губернії, а також у фонді Київської духовної семінарії [17, с. 427]. Пошукова робота дослідниці С. Панькової привела до виявлення раніше невідомої інформації про життєвий шлях В. Менчиця, зокрема із листів його дочки Олени до В. Чаговця. В рецензії на монографію О. Ясь називає В. Менчиця забутим українофілом, зазначаючи, що його ім'я і до сьогодні оповите таємничим, загадковим ореолом [29, с. 784].

Наведений історіографічний огляд засвідчує необхідність ґрунтовних студій як про громадську, так і про наукову діяльність В. Менчиця.

В. Менчиць народився 1837 р. в містечку Вчорайше Сквирського повіту на Київщині в родині священника Амвросія Федоровича Менчиця. У серпні 1857 р. він закінчує Київську духовну семінарію і вступає до Київської духовної Академії (далі – КДА). 5 серпня 1859 р. залишив навчання (на 3–тньому році) в КДА, найімовірніше через участь у студентському продовольчому бунті, про що збереглися свідчення у спогадах М. Грушевського [8, с. 121]. Після КДА В. Менчиць переїздить до Петербурга, де стає вільним слухачем лекцій в університеті та завдяки своєму дядькові протоієреєві Платону Федоровичу Менчицю стає членом Української петербурзької громади. На квартирі П. Менчиця часто збиралася Петербурзька громада. Саме тут В. Менчиць познайомився тоді з П. Кулішем та В. Білозерським, М. Костомаровим [16, с. 66]. Знайомство з очільниками українства в Петербурзі сформувало на українофільські погляди В. Менчиця.

За дорученням П. Куліша В. Менчиць збирає етнографічний матеріал. Цей факт підтверджує донесення начальника Сквирської повітової поліції Шулькевича київському губернаторові П. Гессе від 28 вересня 1862 р. Згідно донесення В. Менчиць стверджував, що за дорученням П. Куліша він в минулому році [тобто в 1861 – М. Г.] ходив з чумаками в Крим, передягнувшись в чумацький одяг задля вивчення побуту чумаків [25, с. 54].

В 1861 р. В. Менчиць, будучи учасником Петербурзької громади, приїжджає в Україну, де збирає етнографічний матеріал, що увійде до неопублікованого досі збірника [12]. Кількісний склад Київської громади 60–х рр. в XIX ст. визначити надзвичайно складно, оскільки її учасників ніхто документально не фіксував, зокрема й через неврегульованість входження і вибуття з громади, необхідність виїзду з Києва [14, с. 44].

В 1862 р. розпочинаються мандрі В. Менчиця Західною Європою. Вони, ймовірно, тривали 6 років. Повернувся він з мандрів захоплений європейською культурою [2, с. 196]. Під час подорожей Західною Європою В. Менчиць не полишає своїх зв'язків із представниками громадівського руху та наводить контакти із діячами національного руху в Галичині. Про те, що В. Менчиць був відомим книгарем для львівської інтелігенції свідчить лист А. Вахнянина до П. Куліша від 1 березня 1869 р. [3, с. 66]. Всі ці контакти налагоджувалися задля створення власної мережі книгарень.

Про знайомство із М. Лисенком свідчить лист від 2 січня 1869 р. композитора до І. Микити, редактора львівського журналу «Правда». М. Лисенко просить написати кілька найкращих українських видань аби через В. Менчиця пропагандувати їх на продаж [23, с. 101–105]. Можливо ці слова слід розцінювати як намагання залучити його до Київської громади, оскільки квартира М. Лисенка була одним із місць, де проводили збори київські громадівці [19, с. 173]. Про розвиток мережі книгарень В. Менчиця і водночас про те, що ім'я Менчиця було відоме для діячів Старої Київської громади свідчить згадка в листуванні факту викупу С. Літовим накладу двох етнографічних видань М. Драгоманова у В. Менчиця [1, с. 45].

В 1873–1876 роках більшість київських громадівців гуртувалася навколо Південно–Західного відділу Російського географічного товариства – офіційної наукової інституції, котра займалася етнографічним, статистичним і географічним вивченням Південно–Західного. П. Чубинський та В. Антонович бачили цю установу не просто територіальним відділом Російського Географічного Товариства, а українським народознавчим центром, що імпонувало прагненням представників Київської громади [4, с. 23]. Київські громадівці розгорнули значну фольклорно–статистичну діяльність. Вони виявляли, збирали фольклорно–етнографічні матеріали і залучали до цієї роботи шанувальників духовної спадщини свого народу, опрацьовували і друкували їх [14, с. 98].

Одним із тих, хто долучився до цієї справи був В. Менчиць. Він на початку 70–х років XIX століття надіслав до Південно–Західного відділу свій «Сборник этнографических материалов» [21, с. 88]. Матеріали із цього рукописного збірника друкувалися в праці І. Рудченка «Чумацкие народные песни». Цей збірник опинився в Південно–Західному відділі Російського Географічного товариства через посередництво П. Куліша. Саме він передав цей збірник І. Рудченку. Останній звертався до В. Менчиця із проханням дозволити користуватися матеріалами збірника. Інформацію про це знаходимо у чернетці листа І. Рудченка П. Кулішу: «Перечитавши гарненько те «де–що» я як ви... радили, обернувся до Менчиця: так, так і так, є у мене твій збірник з таких то рук, – так мені треба знати де що записано» [11, арк. 92]. Записи із цього ж збірника були опубліковані в праці М. Драгоманова «Малорусскія народныя преданія и разказы». Навколо Південно–Західного відділу Російського географічного товариства згуртувався цвіт тогочасної української інтелігенції. У списку, що опублікував Ф. Савченко названо понад 200 прізвищ членів відділу, зокрема 194 дійсних членів і 14 членів–кореспондентів. У згаданих списках ім'я В. Менчиця відсутнє [20, с. 271–275]. Проте вдалось відшукати замітку про А. Кримського, який 1895 року посеред інших етнографічних матеріалів отримав збірник В. Менчиця. В ній зазначено, що автор збірника був співробітником колишнього Південно–Західного відділу Російського етнографічного товариства [10, с. 180].

В 1876 р. були надруковані три брошури твори за авторством В. Менчиця (Вольнская повесть про «Шукай–Добро» Господаря; Киевская сказка про деда «Неурожайка» и бабуся «Недоимку»); О спиртомере Траллеса, таблицах к нему, способам определения по ним: истинных «крепости и ценности» вина, законах и

правилах питейной торговли...» [15, с. 165]. Оригінальну характеристику дав їм М. Грушевський. За його словами В. Менчиць «признав за благо витворити якусь середню великорусько–українську мову» [8, с. 121]. Н. Бракер називає мову цих творів чудернацькою мовою «для заохоти українських читачів [2, с. 199]. Ймовірно, що мова написання цих творів була викликана суспільними–політичними подіями, адже в цьому ж 1876 р. буде прийнято Емський указ, що ознаменується репресіями проти представників Старої Київської громади.

Аналізуючи мемуари С. Тобілевич, можна зробити висновок про причетність Володимира Менчиця до діяльності Старої Київської громади. В її спогадах читаємо «Він жив колись у Києві, належав до старої громади». Як прояв його належності до громади можна розглядати його просвітницьку діяльність: «задля розповсюдження корисних книжок серед простого люду позавадив книгарні по малих містечках Київщини і Поділля і на те положив великі гроші» [24, с. 381].

Окрім причетності В. Менчиця до наукової діяльності Київської громади слід розглянути можливу участь в організаційній діяльності Старої Київської громади. Серед наявних на сьогодні студій про персональний склад Київської громади ім'я В. Менчиця не фігурує, проте наукова розвідка С. Панькової надає підстави до зарахування В. Менчиця до складу Старої Київської громади. Серед фактів, котрі дослідниця вперше ввела в науковий обіг, є інформація про дружбу В. Менчиця із Ф. Василевським, який познайомив його із М. Драгомановим [17, с. 436]. Іншим важливим фактом є інформація про причетність В. Менчиця до друку видань Київської громади. О. Менчиць згадувала, що її батько мав на початку 70–х років XIX ст. типографію на вул. Великій Володимирській, де йому допомагала в той час його дружина [17, с. 436–437].

Існування в Києві друкарні В. Менчиця в 70–х роках XIX ст. підтверджується наявністю щонайменше двох книг, де зазначено «Типографія В. А. Менчиць». Перша книга це «Положение о государственном ополчении» 1877 р., де окрім року і типографії зазначено «Подол д. Миклашевского» як адресу друкарні [18, с. 2]. Друга – перевидання філософської праці С. Гогоцького [6].

Вказана адреса типографії не співпадає із інформацією О. Менчиць про друкарню на вулиці Володимирській. Проте не слід відкидати можливості того, що на початку 1870–х рр. В. Менчиць працював у друкарні на вулиці Володимирській. Тут друкувалися майже всі видання Південно–Західного Відділу Російського імператорського Географічного Товариства. Імовірно після закриття Відділу В. Менчиць намагається заснувати власну друкарню. Н. Бракер стверджувала, що він в Єлисаветграді згодом користувався великим авторитетом в галузі літературної праці і видавництва.

Про зв'язок із Київською Старою громадою свідчить продаж «Київського телеграфа» часів редагування його представниками Київської громади в книгарні Менчиця [5, с. 209]. В усіх доступних для огляду газетному відділі НБУВ випусках газети «Київський телеграф» впродовж 1875–1876 років на першій сторінці згадується про можливість придбання цієї газети в магазинах Менчиця в Києві, Єлисаветграді, Житомирі, Білій Церкві. Відповідно за хронологічними рамками поширення газети «Київський телеграф» у книгарнях В. Менчиця співпадає

із періодом його редагування представниками Київської громади.

Цю газету в 1875–1876 рр. видавала Є. Гогоцька, дружина філософа С. Гогоцького, вищезазначене перевидання праці якого побачило світ у друкарні В. Менчиця. Факт друку праці С. Гогоцького в друкарні В. Менчиця може свідчити про причетність В. Менчиця до старогородської редакції газети «Киевский телеграф».

Цікаві відомості містить записка М. Юзефовича «О так называемом украинофильском движении». Автор записки стверджував, що завдяки сприянню М. Костомарова Географічне товариство через професора М. Кояловича зверталось до нього щодо характеристики П. Чубинського. Проте не зважаючи на його негативний відгук П. Чубинському був наданий дозвіл на проведення етнографічної експедиції [20, с. 378]. Слід відзначити, що професор М. Коялович був зятем П. Менчиця [28, с. 221]. Він був чоловіком Надії Платонівни Менчиць, двоюрідної сестри В. Менчиця. Як стверджував М. Юзефович етнографічна експедиція П. Чубинського стала реальністю завдяки протекції М. Костомарова. Можливо ця протекція полягала у знайомстві історика із Платоном Федоровичем Менчицем, дядьком Володимира Менчиця і тестем Михайла Кояловича.

Дослідниця С. Панькова припускає можливість того, що В. Менчиць був причетний до київської друкарні, котра, як зазначено у згаданій записці М. Юзефовича, мала технічні засоби для українського друку [17, с. 437].

Наведені факти спонукають до зарахування В. Менчиця в склад Старої Київської громади. Його переїзд до Єлисаветграда слід розглядати в цьому контексті як успішну спробу уникнення репресій.

Список використаних джерел

1. Архів Михайла Драгоманова. Серія праць Комісії дослідження українського руху. – Т.1. Листування київської старої громади з М. Драгомановим (1870–1895). – Варшава, 1939. – 446 с.
2. Бракер Н. Володимир Амвросійович Менцич (1937–1916) / Н. Бракер // За сто літ. Матеріали з громадського й літературного життя України XIX і початків XX століття. – 1929. – Кн.4. – С.196–200.
3. Вахнянин А. Листи до Пантелеймона Куліша (1869). Видав К. Студинський / А. Вахнянин. – Львів, 1908. – 120 с.
4. Верменич Я. В. Початки національної історичної науки: київські центри регіональних досліджень у 50–70-х рр. XIX ст. [Історичні зошити] // Я. В. Верменич. – К., 1997. – 45 с.
5. Гациский А. С. Нижегородка: путеводитель и указатель по Нижнему Новгороду и по нижегородской ярмарке. – Нижний Новгород: Типография губернского правления, 1875. – 226 с.
6. Гогоцкий С. С. Критическое обозрение сочинения М. Троицкого «Немецкая психология в текущем столетии, историческое и критическое исследование с предварительным очерком успехов психологии со времен Бэкона и Локка» / С. С. Гогоцкий. – К.: тип. В. А. Менцич, 1877. – 156 с.
7. Грушевський М. С. Діяльність Історичної секції при Всеукраїнській Академії наук та зв'язаних з нею історичних установ Академії в рр. 1929–1930 / М. С. Грушевський // Сохань П., Ульяновський В., Кіркаєв С. М. С. Грушевський і Academia: Ідея, змагання, діяльність. – К., 1993. – С.269–296.
8. Грушевський М. С. Спомини. Публікація С. Білоконя / М. С. Грушевський // «Київ». – 1988. – №9. – С.115–149.
9. Драгоманов М. П. Предисловие. Замечание о систематическом издании произведений малорусской народной словесности / М. П. Драгоманов // Малорусские народные предания и рассказы: Свод М. Драгоманова. – К.: Типография М. П. Фрица, 1876. – С.14–24.
10. Этнографическое обозрение. Издание Этнографического отдела Императорского общества любителей естествознания, антропологии и этнографии, состоящего при Московском Университете. – 1895. – №3. – 182 с.

11. Інститут Літератури Національної Академії Наук України. – Ф.5. – Спр.1272. – 173 арк.
12. Інститут Рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – Ф. І. – Спр.22380. – 124 арк.
13. Житецький І. Київська громада за 60–х років / І. Житецький // Україна: науковий двомісячник українознавства. – 1928. – Кн.1. – С.91–125.
14. Катренко А. М., Катренко Я. А. Національно–культурна та політична діяльність Київської громади (60–90–ті роки XIX століття) / А. М. Катренко, Я. А. Катренко. – К., 2003. – 180 с.
15. Книга в Україні, 1861–1917: Матеріали до репертуару укр. кн. Вип.10 «М» / НАН України. Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського; Зібрали: С. Й. Петров, С. С. Петров; Наук. ред. В. Ю. Омельчук. – К., 2007. – 486 с.
16. Костомаров в петербурзькій громаді 1860–х. 3 згадки Вол. Менчиця (Спогади записані А. Михалечем) // Україна. Науковий двомісячник українознавства. – 1925. – Кн.3. – 1925. – С.66–68.
17. Кучеренко М., Панькова С., Шевчук Г. Я був їх старший син (рід Михайла Грушевського) / М. Кучеренко, С. Панькова, Г. Шевчук. – К.: Вид–во «Кий», 2006. – 662 с.
18. Положеніє о государственномъ ополченіи. – К.: тип В. А. Менцич, 1877. – 24 с.
19. Русов О. О. Как я стал членом «Громади» / О. О. Русов // Русов О. О. Щоденники та спогади / Упорядкування, підготовка до друку, вступна стаття, коментара О. Я. Рахна. – Чернігів: Десна Поліграф, 2011. – С.166–180.
20. Савченко Ф. Заборона українства 1876 / Ф. Савченко. – Харків–Київ, 1930. – 415 с.
21. Стеценко Л. В. В. А. Менциць (до 50–річчя з дня смерті) / Л. В. Стеценко // Народна творчість та етнографія. – 1966. – №2. – С.87–88.
22. Стеценко Л. В. Забута сторінка минулого / Л. В. Стеценко // «Дніпро». – 1967. – №3. – С.132–135.
23. Студинський К. Й. Галичина й Україна в листуванні 1862–1884 рр. Матеріали до історії української культури в Галичині та її зв'язків з Україною / К. Й. Студинський. – Харків–Київ, 1931. – 604 с.
24. Тобілевич С. В. Житє Івана Тобілевича (Карпенка–Карого) / С. В. Тобілевич // Літературно–науковий вісник. Річник XVI, Т. LXIII, Кн. IX. – К.: Друкарня 1–ої Київської друкарської спілки, 1913. – С.375–387.
25. Українська ідентичність і мовне питання в російській імперії: спроба державного регулювання (1847–1914). Збірник документів і матеріалів. – К.: Ін–т історії України НАН України, 2013. – 810 с.
26. Ушкалов Л. В. Людина межі: Сковорода в рецепції Михайла Драгоманова / Л. В. Ушкалов // Сковорода, Шевченко, фемінізм...: Статті 2010–2013 років. – Харків: Майдан, 2014. – С.49–62.
27. Чаговець В. Володимир Амвросієвич Менцич (некролог) / В. Чаговець // Киевская мысль. – 1916. – 20 марта. – №80. – С.3.
28. Черепица В. Н. Звенья единой цепи: Большие и малые события в истории Гродненщины XIX – XX столетий: монография / В. Н. Черепица. – Гродно: ГрГУ, 2009. – 607 с.
29. Ясь О. В. Михайло Грушевський у колі родинного середовища (Кучеренко М. О., Панькова С. М., Шевчук Г. В. Я був їх старший син (рід Михайла Грушевського) / Наук. ред. Л. Винар; відп. за випуск Т. Хоменко. – К.: Вид–во «Кий», 2006. – 662 с.) / О. В. Ясь // Український археографічний щорічник. – 2007. – №12. – С.780–784.

References

1. Arhiv Myhajla Dragomanova. Serija prac' Komisii' doslidzhennja ukrai'ns'kogo ruhu. – T.1. Lystuvannja kyi'vs'koi' staroi' gromady z M. Dragomanovym (1870–1895). – Varshava, 1939. – 446 s.
2. Braker N. Volodymyr Amvrosijovyč Menčyc (1937–1916) / N. Braker // Za sto lit. Materialy z gromads'kogo j literaturnogo zhyttja Ukrai'ny XIX i pochatkiv XX stolittja. – 1929. – Kn.4. – S.196–200.
3. Vahnjanyn A. Lysty do Pantelejmona Kulisha (1869). Vydav K. Studyn's'kij / A. Vahnjanyn. – L'viv, 1908. – 120 s.
4. Vermenych Ja. V. Pochatky nacional'noi' istorychnoi' nauky: kyi'vs'ki centry regional'nyh doslidzhen' u 50–70–h rr. XIX st. [Istorychni zoshyty] // Ja. V. Vermenych. – K., 1997. – 45 s.
5. Gaciskij A. S. Nizhegorodka: putivoditel' i ukazatel' po Nizhnemu Novgorodu i po nizhegorodskoj jarmarke. – Nizhnij Novgorod: Tipografija gubernskago pravlenija, 1875. – 226 s.
6. Gogockij S. S. Kriticheskoe obozrenie sochinenija M. Troickogo «Nemeckaja psihologija v tekushhem stolietii, istoricheskoe i kriticheskoe

issledovanie s predvaritel'nym ocherkom uspehov psihologii so vremen Bjekona i Lokka) / S. S. Gogockij. – K.: tip. V. A. Menchic, 1877. – 156 s.

7. Grushevs'kyj M. S. Dijal'nist' Istorychnoi' sekcii' pry Vseukrai'ns'kij Akademii' nauk ta zv'jazanyh z neju istorychnyh ustanov Akademii' v rr. 1929–1930 / M. S. Grushevs'kyj // Cohan' P., Ul'janovs'kyj V., Kirzhajev S. M. S. Grushevs'kyj i Asademia: Ideja, zmagannja, dijalt'nist'. – K., 1993. – S.269–296.

8. Grushevs'kyj M. S. Spomyny. Publikacija S. Bilokonja / M. S. Grushevs'kyj // «Kyj'v». – 1988. – №9. – S.115–149.

9. Dragomanov M. P. Predislovie. Zamechanie o sistematicheskom izdaniu proizvedenij malorusskoj narodnoj slovesnosti / M. P. Dragomanov // Malorusskie narodnye predanija i rasskazy: Svod M. Dragomanova. – K.: Tipografija M. P. Frica, 1876. – K., 1876. – S.14–24.

10. Jetnograficheskoe obozrenija. Izdanie Jetnograficheskago otdela Imperatorskago obshhestva ljubitelej estestvoznaniya, antropologii i jetnografii, sostojashhago pri Moskovskom Universitete. – 1895. – №3. – 182 s.

11. Instytut Literatury Nacional'noi' Akademii' Nauk Ukrai'ny. – F.5. – Spr.1272. – 173 ark.

12. Instytut Rukopysu Nacional'noi' biblioteki Ukrai'ny imeni V. I. Vernads'kogo. – F. I. – Spr.22380. – 124 ark.

13. Zhytec'kyj I. Kyi'vs'ka gromada za 60–h rokiv / I. Zhytec'kyj // Ukrai'na: naukovyj dvomisjachnyk ukrai'noznavstva. – 1928. – Kn.1. – S.91–125.

14. Katrenko A. M., Katrenko Ja. A. Nacional'no–kul'turna ta politychna dijalt'nist' Kyi'vs'koi' gromady (60–90–ti roky XIX stolittja) / A. M. Katrenko, Ja. A. Katrenko. – K., 2003. – 180 s.

15. Knyga v Ukrai'ni, 1861–1917: Materialy do repertuaru ukr. kn. Vyp.10 «M» / NAN Ukrai'ny. Nac. b–ka Ukrai'ny im. V. I. Vernads'kogo; Zibraly: S. J. Petrov, S. S. Petrov; Nauk. red. V. Ju. Omel'chuk. – K., 2007. – 486 s.

16. Kostomarov v peterburz'kij gromadi 1860–h. Z spomyniv Vol. Menchycja (Spogady zapysani A. Myhalechem) // Ukrai'na. Naukovyj dvomisjachnyk ukrai'noznavstva. – 1925. – Kn.3. – 1925. – S.66–68.

17. Kucherenko M., Pan'kova S., Shevchuk G. Ja buv i'h starshyj syn (rid Myhajla Grushevs'kogo) / M. Kucherenko, S. Pan'kova, G. Shevchuk. – K.: Vyd–vo «Kyj», 2006. – 662 s.

18. Polozhenie o gosudarstvennom' opolchenii. – K.: tip V. A. Menchic, 1877. – 24 s.

19. Rusov O. O. Kak ja stal chlenom «Gromady» / O. O. Rusov // Rusov O. O. Shhodennyky ta spogady / Uporjadkuvannja, pidgotovka do ruku, vstupna stat'ja, komentra O. Ja. Rahna. – Chernigiv: Desna Poligraf, 2011. – S.166–180.

20. Savchenko F. Zaborona ukrai'nstva 1876 / F. Savchenko. – Harkiv–Kyj'v, 1930. – 415 s.

21. Stecenko L. V. A. Menchyc' (do 50–richchja z dnja smerti) / L. V. Stecenko // Narodna tvorchišt' ta etnografija. – 1966. – №2. – S.87–88.

22. Stecenko L. V. Zabuta storinka mynulojo / L. V. Stecenko // «Dnipro». – 1967. – №3. – S.132–135.

23. Studyns'kyj K. J. Galychyna j Ukrai'na v lystuvanni 1862–1884 rr. Materialy do istorii' ukrai'ns'koi' kul'tury v Galychyni ta i'i' zv'jazkiv z Ukrai'noju / K. J. Studyns'kyj. – Harkiv–Kyj'v, 1931. – 604 s.

24. Tobilevych S. V. Zhytje Ivana Tobilevycha (Karpenka–Karogo) / S. V. Tobilevych // Literaturno–naukovyj visnyk. Richnyk XVI, T. LXIII, Kn. IX. – K.: Drukarnja 1–oi' Kyi'vs'koi' drukars'koi' spilky, 1913. – S.375–387.

25. Ukrai'ns'ka identychnist' i movne pyttannja v rosij's'kij imperii': sprobna derzhavnogo reguljuvannja (1847–1914). Zbirnyk dokumentiv i materialiv. – K.: In–t istorii' Ukrai'ny NAN Ukrai'ny, 2013. – 810 s.

26. Ushkalov L. V. Ljudyna mezhi: Skovoroda v recepcii' Myhajla Dragomanova / L. V. Ushkalov // Skovoroda, Shevchenko, feminizm...: Stati 2010–2013 rokiv. – Harkiv: Majdan, 2014. – S.49–62.

27. Chagovec' V. Vladimir Amvrosievich Menchic (nekrolog) / V. Chagovec' // Kievskaja mysl'. – 1916. – 20 marta. – №80. – S.3.

28. Cherepica V. N. Zven'ja edinoj cepi: Bol'shie i malee sobytija v istorii Grodnenshhiny XIX – XX stoletij: monografija / V. N. Cherepica. – Grodno: GrGU, 2009. – 607 s.

29. Jas' O. V. Myhajlo Grushevs'kyj u koli rodynnogo seredovyshha (Kucherenko M. O., Pan'kova S. M., Shevchuk G. V. Ja buv i'h starshyj syn (rid Myhajla Grushevs'kogo) / Nauk. red. L. Vynar; vidp. za vypusk T. Homenko. – K.: Vyd–vo «Kyj», 2006. – 662 s.) / O. V. Jas' // Ukrai'ns'kyj arheografichnyj shhorychnyk. – 2007. – №12. – S.780–784.

Hordiichuk M. H., postgraduate student of Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine, Kyiv), myronio1991@gmail.com

Volodymyr Menchys (1837–1916) and Kyiv Old Hromada

The article looks at the participation of V. Menchys in Kyiv Old Hromada (Old Community). It represents the historiographic review of V. Menchys's activity, analyzes relations with the representatives of Kyiv Hromada movement, his contribution to ethnographic researches of the Southwestern Branch of the Imperial Russian Geographical Society. The article presents the try to reconstruct participation of V. Menchys in publishing activity of Kyiv Stara Hromada (Old Community). Using a number of facts author reckons V. Menchys among the society of Ukrainophiles which was called Kyiv Old Hromada in domestic historiography. Importance of V. Menchys among Kyiv Hromada members is defined by his participation in spreading of Ukrainophile literature through his own bookshop chain.

Keywords: Kyiv Old Hromada (Stara Hromada), Volodymyr Menchys, the Southwestern Branch of the Imperial Russian Geographical Society, ethnographic collection, printing house.

Гордійчук М. Г., аспірант, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ), myronio1991@gmail.com

Владимир Менчиц (1837–1916) и Киевская Старая громада

Освещается участие В. Менчица в Старой Киевской громаде. Подано историографический обзор деятельности В. Менчица, проанализированы связи с представителями киевского громадского движения, его вклад в этнографические исследования Юго–Западного отдела Русского географического общества. Проведена попытка реконструкции участия В. Менчица в издательской деятельности Киевской Старой громады. На основании ряда фактов автор относит В. Менчица к кружку украинофилов, что в отечественной историографии получило название Киевская Старая громада. Весомость фигуры В. Менчица среди киевских громадцев определяется его причастностью к распространению украинофильской литературы через собственную сеть книжных магазинов.

Ключевые слова: Старая Киевская община, Владимир Менчиц, Юго–Западный отдел Русского географического общества, этнографический сборник, типография.

* * *

УДК 168.522

Білик Н. І.,

кандидат історичних наук, доцент кафедри документознавства, інформаційної діяльності та українознавства, Тернопільський національний економічний університет (Україна, Тернопіль), nadia-biluk@ukr.net

РЕЦЕПЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ХРИСТІЯНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ У ТВОРЧОСТІ БОГДАНА ЛЕПКОГО

На основі друкованих матеріалів досліджено своєрідність рецепції української християнської культури в творчості Б. Лепкого.

Рецепція української християнської культури у творчості Богдана Лепкого відобразила авторську культурологічну концепцію, основною тезою якої була ідея самодостатності національної культури та її взаємозв'язку з культурами інших народів. Керуючись загальнолюдськими цінностями, митець виступив за збереження духовної спадщини українського народу, як основи національної ідентичності в ХХ столітті.

Ключові слова: Б. Лепкий, українська християнська культура, творчість.

В історії української культури Богдан Лепкий займає одне з найвизначніших місць як письменник, вчений, перекладач, критик, публіцист, промовець, педагог, художник, мистецтвознавець. Його внесок у справу популяризації духовних надбань українського народу може дорівнювати спадщині таких представників доби модерного націотворення, як Андрей Шептицький чи Іван Франко.

Огляд новітньої літератури дає підстави стверджувати, що значна увага дослідників приділена письменницькій спадщині Богдана Лепкого, про що свідчать захист дисертацій О. Царик, О. Костецької, Н. Лупак, О. Кордонця, ін. Поза колом наукових зацікавлень лепкознавців залишились культурологічні студії митця про українську